

„Magunkba zárva”! – Magamra maradva?

Gráfik Imre - 2021. 09. 20.

1. Bevezetés

A város hagyományát a rendkívüli helyzetben is folytatták, ám idén a Tánc Világnapja alkalmából online tereket töltik meg tánccal és zenével. 20 egyesület, több mint 3 héten keresztül oktatóvideók által mutatkozott meg az AGORA facebook oldalán (<https://www.facebook.com/agora.savaria/>), melyek által a különböző műfajokat otthon is bárki kipróbálhatta. Ezekből aztán a Tánc Világnapjára egy hatalmas videó állt össze (Tánc világnapja 2020), amely megmutatja Szombathely táncos sokszínűségét és hogy Szombathely tényleg a Tánc fővárosa.

Az előadónak köszönhetően virtuálisan élvezhették a helyiek a változatos produkciókat és a tánc erejét. A világhálón megosztott videóban különleges táncosok szerepelnek, összesen 120-an. Vannak, akik nagyszülőkkel, szülőkkel, háziállatokkal ropják, sokan pedig a kertben, konyhában vagy éppen a teraszon mozognak.

2. Szobafogságban

Szerencsés voltam, hogy a gyenge tél ellenére – a szezonban utoljára – még közvetlenül a vírus megjelenése előtt hódolhattam a közeli hóban biztos pályán síelési szenvedélyemnek.

A járvány megjelenése után viszont már csak a nosztalgikus visszaemlékezés maradt fiatalkori amatőr sikereimre.

A koronavírus okozta járvány ideje alatt sokadmagammal én is fegyelmezett emberként betartva az ajánlásokat, csak a legszükségesebb alkalmakkor hagytam el a lakásomat. Voltaképp egyfajta szobafogságban élve az elfoglaltságok köre számomra is beszűkült, illetve átrendeződött. Az idő hasznos és értelmes kitöltésében a korábban megszokottakon túl (olvasás, zene, filmek, kisebb-nagyobb házi munka) mások hangsúlyosabbak lettek.

Az új helyzetben néprajzkutatói szakmai munkálataimra (szöveges és fénykép dokumentumok rendezése, tanulmányok írása, előadások előkészítése) több időt fordítottam. Ez utóbbiak kapcsán a technikai eszközök intenzívebb használata révén a napok jelentős részében a számítógép volt a társam, partnerem.

E tevékenységek ugyan többnyire kitöltötték a napokat, eközben azonban főképpen a személyes találkozások hiányoztak. A személyes kapcsolattartási lehetőségek hiányában pedig a technikai eszközök segítségével, például mobiltelefon, skype (a korábban egyébként is csak fontos helyzetekben használt, főként vonalas telefonon kívül) a világháló igénybevitelével fokozatosan átkerültem a virtuális térbe. E vonatkozásban az elektronikus levelezés volt/maradt a fő útőér. (Ennek révén kaptam e tanulmány összefoglalójának angol nyelvre fordításában gyors segítséget nyelvész keresztkomámtól, akinek ezúton is köszönöm fáradozását.)

Nehezen kezelhető volt, s az idő múlásával egyre erősödő hiányérzetet keltett, hogy elmaradtak a családi ünnepek, a szakmai összejövetelek, a baráti találkozások. A legnagyobb hiányt azonban a távol, önálló életet élő felnőtt gyerekekkel (Anna Budapesten, Árpád Szekszárdon, Eszter Ausztriában, Villachban él) való együttlét lehetőségének a szüneteltetése jelentette. Különösen, hogy az utóbbi években amúgy is ritkábban látjuk mindhármukat együtt, egyszerre. Maradt a régebbi évek jókedvű együttlétek földézése fényképek segítségével.

A telefon és a skype kapcsolat gyenge kárpótlás e téren. Hiányoznak a távolabb élő rokonokkal, barátokkal, kedves ismerősökkel való találkozások is.

A váratlanul ránk tört szabad mozgás korlátozása a bezártság ugyan mindenkit érint, de nem egyformán. A technikai eszközök kezelésében járatosabbak (de az egyszerű fölhasználók is) az informatika, a világháló segítségével akár ki is tágíthatják kapcsolataikat. Azaz a virtuális tér kinyílásával az ember a korábbi (tudatosan választott) személyes és közvetlen kapcsolatokon túli és kívüli (véletlenszerű) hálózati viszonyokba is kerül/het. Ezt a helyzetet tudománytörténeti szempontból nézve azt tapasztaljuk, hogy a társadalmi kapcsolatrendszer vizsgálatát szociometriától (mely alapvetően lehatárolt közösségeket elemzett), mára eljutottunk a társadalmi hálózatok kutatásáig (mely az egyéntől a társadalmi rendszerekig terjeszti ki vizsgálódását), amikor is a kapcsolatháló-elemzés rokon, baráti, kommunikációs, tranzakciós, gazdasági, hatalmi stb. kapcsolathálózatokat analizálva tár fel bizonyos hasznosítható törvényszerűségeket (lásd Szvetelszky 2006).

2.1 Korábbi elfoglaltságok – új élmények

Föltételezem, hogy nemcsak az én esetemben, hanem sok ember, főként értelmiségi foglalkozásúak körében megnőtt az olvasás és a zenehallgatás jelentősége aránya az elfoglaltságok sorában. Ez nálam – vélhetően másoknál is – különös helyzeteket hozott létre.

Az olvasás kapcsán előtérbe kerültek a nem szakmai könyvek, azaz a szépirodalmi alkotások. E tekintetben két jelenség érdemelhet figyelmet. Az egyik; új, illetve korábban meg nem vásárolt könyvek beszerzése, természetesen online vásárlás révén. A másik; olyan régebben megvásárolt könyvek olvasása, melyek valahogy időközben a polcra helyezve elfelejtődtek, de előfordult bizonyos könyvek újraolvasása is.

A zene hallgatása terén, a járvány előtti időszakban is jellemző Bartók rádió követésén túl, az eddig háttérbe szorult hanghordozók elővétele eredményezett megújuló élményeket. Ismeretségi körben tudott, hogy a klasszikus zenén kívül nagy dzsesszrajongó, illetve jazzkedvelő vagyok. A kijárási korlátozások idején kézbe vettem, a mintegy 200-250 darabos bakelit lemez gyűjteményem, és valósággal koncerthangulatba ringatva magam élveztem kedvelt zenészeim, együtteseim játékát. Csak néhány példa: Modern Jazz Quartet, David Brubeck Quartet, Thelonious Monk, Benny Goodman, s hogy a magyarok se maradjanak ki: Pege Aladár, Vukán György, Szakcsi Lakatos Béla, s folytathatnám a sort.

A zenéhez fűződő kapcsolatomban alapja, hogy én is tanultam hangszeren játszani, igaz a családi hagyománytól eltérően, édesapám hegedűn játszott (lásd Gráfik 2008, Gráfik 2017a), éppen Benny Goodman játékának hatására klarinéton.

2.2 Tűnődések, gondolatok

E pandémiás helyzetben földéződtek bennem Mérei Ferencnek azon gondolatai, amelyek A magyar kultúra napja 2000-ben konferencián hangzottak el a jövőkép alakításával kapcsolatban. Mérei Ferenc a jövőkép kialakításával kapcsolatban megjegyzi, hogy az anticipációs módszer háromféle eredményre vezethet.

„Az első megoldás az *utópista idill*, eredményeink és erényeink megsokszorozása. Modellje az utópisták optimizmusán csiszolódott. Legszébb példája Fourier víziója. Húsz-harminc évvel a gőzmozdony és a gőzhajó feltalálása előtt úgy képzelte, hogy az emberiség az egyetemes harmónia korszakában minden vadállatot megszelídít, a tengeren szelídített bálnák vontatják majd a gyorshajókat, a szárazföldön pedig szelídített oroszlán hátán vágat vagy tigrisfogaton száguld az utas. E képalkotási minta alapján élnek majd – számos más gondolkodó jövőképe

szerint – távoli utódaink luxus felhőkarcolóikban, és kalandozzák be ‘aranyhalas’ űrhajón a tejút szépséges bolygóit” (Mérei 1989: 182).

Közbevetőleg jegyzem meg, hogy ami a gőzhajózás elterjedése előtti folyamhajózás vonatási gyakorlatát illeti, kutatásaink sok olyan archaizmust tártak föl (lásd Gráfik 1983 és Gráfik 2004), melyek rövidebb-hosszabb ideig túlélték az ipari forradalom újításait.

„A második jövőképváltozat a *futurológiai világvégével* fenyeget. A bűneinkért és mohóságunkért megérdemelt büntetésünket mutatja be: nem lesz vízünk, nem lesz enivalónk, elsatnyulunk a benzingőzben, elpusztulunk az atomháborúban. E képalkotás modellje a próféták mennydörgése, az istentelen élvezkedésre lesújtó kénkőves végzet jóslata, az Apokalipszis korszerű megfogalmazása” (Mérei 1989: 182).

Ha nem is drasztikus világvége-hangulat földidézésével, de ezek a gondolatok több vonatkozásban megjelennek a mind fölerősödő környezetvédelmi mozgalmak révén, az úgynevezett zöldek társadalmi-politikai törekvéseiben.

„A harmadik jövőképváltozat jóval ritkább... E hangsúlyozottan konzervatív képalkotás szerint *semmi sem változik*. A harmadik évezred küszöbén, sőt még az ezt követő századokban is lényegében minden olyan lesz, mint ma. Nyilván magasabb felhőkarcolók épülnek, még kevesebb hal marad a szennyezett vizekben, még gyorsabbak lesznek a repülőgépek, és tovább módosulnak a demográfiai görbék. De mindez alig észlelhető változás. E megrögzött konzervativizmusnak is megvan a művelődéstörténeti sztereotípiája: a Salamon példabeszédeiből származó „semmi sem új a Nap alatt” tétel, a diaszpóra létfenntartó ortodoxiájának egyik vezérelve” (Mérei 1989: 182-183.).

Itt ismét közbevetem szubjektív élményeimet röviden összefoglaltam a chicagói magasházak, felhőkarcolók kapcsán (vö. Gráfik 1979, Gráfik 2019a). Akkor nemcsak írásban fogalmaztam meg gondolataimat, hanem fényképdokumentumokat is készítettem (1. kép).

1. kép. „Felhőkarcolók egymás között”.

A szerző felvétele.

Később Szombathelyen – Dalos László fotóművész segítő rendezésében – egy fotografikai kiállításon is emléket állíthattam vizuális élményeimnek.

Az 1970-es évek elején Chicagóban szembesülve a metropolisz sok-sok magasházával, a világ akkor legmagasabb felhőkarcolójával, a Sears Tower épületével, nem gondoltam, hogy mára már csak sokadik a magassági rangsorban az építészeti bravúrok körében.

3. Egy hiány: a játék

Nincs miért tagadnom, s szégyenkezni sincs okom, ha bevallom, hogy a bezártság, a lakhely elhagyási korlátozás egy sajátos szórakozásom élvezetében komoly akadályt okozott. Gyerekkorom kedvelt játékaról van szó, mely kisebb

kihagyásokkal egész életemben végig kísért. Korán rájöttem, hogy a játék komoly dolog. Idézhetném ismét Mérei Ferencet, aki szerint: a játék királyi út (vö. Györgyi 2017). A fiatal éveimben sok barátot, máig tartó barátságot szerző játéknak, pontosabban a konkrét társas játéklehetőség hiánya – járvány okozta – korlátozottság miatt (lásd Csupor 2016) egyre jobban elkedvetlenített. Hiányoltam gyermekkori játékszenvedélyem (lásd Gráfik 2007a) megélését, gombfocizó barátaimat, „sporttársaimat”, illetve a játékkalkalmakat. A gombfoci játék élményét még egy kisebb elbeszélésben, novellában is megörökítettem (Gráfik 2017d, 2017e).

Néprajzkutató muzeológusként is foglalkozni kezdtem a játékkal, aminek látványos, és meglepően nagy érdeklődést fölkeltő eseménye egy kiállítás volt (lásd Gráfik 2007b), melyet a neves sportriporter Vitray Tamás nyitott meg.

A játék iránti közérdeklődés sem csökken. Még közvetlenül a koronavírus fölbukkanása előtt, 2020. március 5-én készült, illetve jelent meg e tárgyban egy riport: Vajon hungarikum lesz a gombfoci? címmel (Tóth 2020).

Sokaknak nyilván más társas játéklehetőségek és játékkalkalmak hiányozhattak, hiányoztak. Tény, hogy ezen a téren is többnyire a számítógépes játékok kerültek előtérbe, amelyeket egyedül, önmagában is játszhatta, élvezhette az ember, tapasztalataim szerint azonban leginkább a fiatalabb korosztály, s azon belül is (kis)gyermek. Ez utóbbi komoly gondokat okozva a szülőknek, akik egyébként is különböző praktikákkal, stratégiákkal igyekeztek megszabadítani a gyermekeket az elburjánzó elektronikus játékoktól, a számítógép függőségétől. Ezek ugyanis, miután társaság nélkül, szinte kizárólag egyedül is élvezhetők –miközben tagadhatatlanul fejlesztenek bizonyos kreatív képességeket – veszélyes módon növelik a gyermekek elmagányosodását.

4. Ami változatlanul maradhatott/maradt

Esetemben a karanténba zárt család – felnőtt, önálló életet, távolban élő gyermekeink lévén, ráadásul unokák hiányában – két nyugdíjas felnőttből és egy „neveletlen”, ám roppant szórakoztató társként, egy menhelyről befogadott keverék tacsóból áll.

Ennek a meglehetősen szűkös családi körnek természetesen megvoltak a korábbi, „normális” életmódhoz, életvitelhez tartozó, szinte rutinszerűen ismétlődő elfoglaltságai, szokásai. A házon, lakáson belül végzendő teendők maradéktalanul megmaradtak, sőt bizonyos értelemben nagyobb figyelmet kaptak. Maradtak azonban lehetőségek kisebb-nagyobb kimozdulásra is.

A feleségem város határában fekvő hobbi-kertje – a távolságtartó szabályok figyelembe vételével is – fölkereshető volt, s jó idő esetén a szabad levegőn pár órás tevékenységet, kikapcsolódást jelentett.

A kisebb és a városban is gyakorolható elfoglaltságok körébe tartozott – tapasztalataim szerint sok háztartás, család esetében – a házi állatok, kedvencek mindennapos kötelességszerű ellátása, főként mozgásigényének kielégítése, melynek révén a bezártság érzete folyamatosan oldható volt.

Nálunk a „Kicsi” névre hallgató kutya a házi kedvenc, aki/amely gyakran türelmet igénybe vevően makacs, sőt olykor zsarnoki manírokkal nehezíti az együttélést.

Egy vélhetően kutya barát szellemes megjegyzését aktualizálva, kutyánk „zsörtölődésére” egyébként – a kijárási korlátozásokkal összhangban – figyelemmel voltunk, vagyunk (2. kép).

2. kép. Fotomontázs: a Kicsi kutya „zsörtölődése”.

Készítette a szerző, 2020.

A kutya napi többszöri sétáltatása, mint egyfajta kötelezettség, rendszeres elfoglaltságot jelentett. Ebben azonban – be kell vallanom – főként feleségem vállalt nagyobb szerepet, naponként gyakran több kilométeres gyaloglással.

Másrészt mindvégig enyhítette a bezártság érzetét az a „normális” élethelyzetben is jellemző közlekedési mód, ami a kerékpár városi használatát jelenti. Ez a járvány időszakában, ha lehet (a városszéli bevásárló központok fölkeresésével, de azon túl is kisebb túrák lebonyolításával) még inkább igénybe vett mozgási lehetőséget jelentett.

7. Összefoglalás

Végző összegzésként azt mondhatom; legkellemetlenebbül az érintett, hogy elmaradtak az első félévre tervezett különböző tárgyú, tematikájú előadásaim (Szentendrei sziget – Pócsmegyer, Balatonalmádi, Művészetek völgye, Budapest, s a szlovákiai Komarno).

Természetesen a nyári szállásom meglátogatása is nagyon hiányzik már, késik az évente ismétlődő, rituális tavasz-nyitás a Remete-lakban. A Balatonalmádi Remete völgyben elhelyezkedő porta, egy élő patakkal a kert aljában, 1993 óta legendás találkozóhelye a magyar néprajztudománynak (lásd Gráfik – Hála 2004). A Remete-köz tehát vár rám, mint azt egy korábbi haiku-haiga alkotásomban is megfogalmaztam (3. kép). A porta és a ház gondozásában távirányítással megkértem karbantartó helyi segítőimet, legfőképp a kertben fűnyírásra és a víz megnyitására.

3. kép. Haiga, Remete-közi ál-haiku.

Készítette a szerző 2017.

Végezetül, mit is írhatnék még mást, mint hogy bármennyire is rémítőnek tünnek a koronavírus okozta járvánnyal kapcsolatos korlátozások, megszorítások, a fontos és hasznos teendők egy része maradhatott, maradt, s a kapcsolatok is – e sorok írásakor még – bírják a megpróbáltatásokat, nem szakadtak meg, és ami talán a legfontosabb; komolyabb betegségre panaszkodva nem kellett orvoshoz menni, korunkhoz képest egészségesek vagyunk.

Kétségtelen, hogy a korábbinál megszokott és erősebb dinamikájú életmód, életvitel a járvány ideje alatt kissé visszafogottabb. Az is természetes, hogy eközben az emberi kapcsolattartásban a technikai, informatikai eszközök, formák, módok előtérbe kerültek. (Én például a korábbi időszakokhoz képest gyakrabban és valamivel több internetes felületet, szolgáltatást, hírportált kerestem/keresek föl.) Ám – személyes tapasztalatom szerint – csak erős megszorításokkal állíthatnám, hogy ezek használata, igénybevétele eluralkodott volna rajtam, de ismerőseim körében sem. Még a rokonokkal, barátaimmal, kollégáimmal való telefonálások, az elektronikus levelezés sem sokasodott meg olyan mértékben, hogy az föltűnő lett volna. Az idősebb generációhoz tartozva – mint akik még többnyire külön kezeljük a virtuális és a valós világot –, miközben élünk a digitális világ előnyeivel, az nem uralkodott el drasztikusan rajtam/rajtunk.

Akár közhelyszerűen is hangozhat; de az élet megy tovább! S a járványveszély egyre inkább remélhető lecsengésével összhangban, lassan, mintha nemcsak az emberek aktivizálódnak egyre jobban, hanem a természet is fokozatosan élénkülne.

2020. június 12.

Irodalomjegyzék

Csupor I. 2018. A gombfoci legyőzte az esős időt! *Új Almádi Újság* 2018/8: 17.

Gráfik I. 1979. Felhőkarcolók – három nézőpontból. In *Az Élet és Tudomány kalendáriuma*. Budapest. 354-357.

Gráfik I. 1983. *A magyarországi fahajózás. A hajóvontatás néprajza*. Budapest: Néprajzi Múzeum. (Néprajzi Közlemények XXVI.)

Gráfik I. 2004. *Hajózás és gabonakereskedelem. „Gabonakonjunktúra vízen”*. Pécs: Pro Pannonia Kiadó.

Gráfik I. 2007a. Játék és szenvedély (Balatonalmádi – szubjektív – gombfoci-története) *Új Almádi Újság* XIX. 2007/7: 11.

Gráfik I. 2007b. Csonttól a műanyagig: gombfociból szektorlabda. In Fejős Z. – Frazon Zs. (szerk.): *Műanyag –Plastic*. Budapest: Néprajzi Múzeum. 346-347.

Gráfik I. 2008a. „Kék nefelejcs ...” – Zenés szórakozás Balatonalmádiban az 1940-es években. *Új Almádi Újság* XX.(2): 6-7.

Gráfik I. 2016. A „játékok játéka”: a gombfoci *Napút* XVIII. 2016(7): 114-122.

Gráfik I. 2017a. Cigányzene a Balatonnál. (Zenés szórakozás Balatonalmádiban az 1940-es években) *Napút* XIX.(3): 71-83.

Gráfik I. 2017b. A „játékok játéka”: a gombfoci. Játékból – sportjáték. In Györgyi E. (szerk.): *„A játék királyi út”*. Budapest: Kiss Áron Magyar Játék Társaság. 120-131; 356-361.

Gráfik I. 2017c. Multikulturális közösség kapcsolati hálója szemiotikai szempontból. In Balázs G. – Minya K. (szerk.): *Multikulturalizmus*. Budapest: Magyar Szemiotikai Társaság. 2017. 49-72.

Gráfik I. 2017d. Bodó, a játékosedző I. *Új Almádi Újság* 2017. május XXIX.(5): 16.

Gráfik I. 2017e. Bodó, a játékosedző II. *Új Almádi Újság* 2017. június XXIX.(6): 15.

Gráfik I. 2019a. Felhőkarcolók – magasházak. In Blankó M. – Pölcz Á. (szerk.): *„Az élet éppen elég hosszú” – BG60 Írások Balázs Géza 60. születésnapjára*. Budapest: Inter Neoprint Kft. 26-31.

Gráfik I. 2019b. *A játékok játéka: a gombfoci*

Gráfik I. – Hála J. 2004. A Jankó János-díjas néprajzkutatók találkozói (1993-2004) *Néprajzi Hírek* 33(3-4): 203-211.

Györgyi E. (szerk.) 2017. „A játék királyi út”. Budapest: Kiss Áron Magyar Játéktársaság.

Mérei F. 1937. *A gombozó gyermek*. Budapest: A Magyar Királyi Gyermeklélektani Intézet Nevelési és Pályaválasztási Tanácsadó Közleménye.

Mérei F. 1989a. Együttesség és önismeret. Viselkedésmeghatározások a harmadik évezred küszöbén. In Mérei F. *Társ és csoport*. Budapest: Akadémiai. 182-191.

Mérei F. 1989b. A gombozó gyermek. In Mérei Ferenc: *Társ és csoport*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 25-28.

Szvetelszky Zs. 2006. A társas mezőktől a hálózattudatig. *Magyar Tudomány* 2006/11: 1353-1357.

Tánc világnapja 2020.

<https://www.facebook.com/458240044225038/videos/1154716804881248>

Tóth G. 2020. *Vajon hungarikum lesz a gombfoci?*

[Letöltve 2020. 05. 29.]

A szerző néprajzkutató, muzeológus, Szombathelyen él. E-mail: grafikimre@gmail.com.

Nincs hozzászólás!

Your Email address will not be published.

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

Hozzászólás küldése

Ez az oldal az Akismet szolgáltatást használja a spam csökkentésére. [Ismerje meg a hozzászólás adatainak feldolgozását](#).

© 2022 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.